

Stanisław Fołta

PRZYWIESZKA

(Numeracja znaczków zgodna z numeracją „Podręcznika”)¹

Z uwagą przeczytałem artykuł eksperta PZF Janusza Berbeki zamieszczonego na stronie Filatel.pl nr 4(17) zatytułowany „Przywieszki – pustopola – międzypola – marginesy przeperforowane. Próba dokonania systematyzacji pojęć.” i tym artykułem chcę się odnieść do poglądów w nim zawartych dot. przywieszki. Według mnie, jeżeli artykuł pisze ekspert, powinien w nim wyjaśnić każdą wątpliwość i przekazywać udokumentowaną wiedzę. Tym bardziej nie powinien powielać nieprawdę. Tyle wstępu.

Konia z rzędem temu, kto znajdzie znaczenie wyrazu „przywieszka”. Można klikać w różne strony internetowe, grzebać w różnych dostępnych słownikach i nic. Postanowiłem zapytać znawców przedmiotu w Poradni Językowej Uniwersytetu w Łodzi. Oto odpowiedź jaką otrzymałem:

„Leksemu *przywieszka* nie znajdziemy w większości słowników języka polskiego (choć obecny jest w *Wielkim słowniku ortograficznym* pod redakcją Edwarda Polańskiego). W *Narodowym Korpusie Języka Polskiego* wyraz ten pojawia się w jednym kontekście: „**stwierdzającym autentyczność kompletu kluczy jest plastikowa przywieszka, na której widnieje litera i sześć cyfr**”. Definicję tego słowa zawierają tylko dwa spośród wielu przejranych przeze mnie opracowań leksykograficznych. *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny* pod redakcją Haliny Zgótkowej podaje, że *przywieszka* to „**kartka, metryczka zawieszona lub w inny sposób przymocowana do określonego produktu, zawierająca informacje o nim. Bliskoznacznice: metka, metryczka, zawieszka**”. W *Słowniku języka polskiego* pod redakcją Witolda Doroszewskiego można przeczytać, że *przywieszka* to **termin techniczny „kratka, rodzaj „metryczki”, na której podane są cechy charakterystyczne jakiegoś elementu przemysłowego, maszyny, przyrządu itp., przywieszanej do danego przedmiotu**”. W przestrzeni medialnej rzeczownik ten funkcjonuje jako nazwa ozdoby, wytwór jubilerski („przywieszka w kształcie serduszka, koniczynki”), ale także jako **nazwa pola przylegającego do znaczka pocztowego**. Tego typu konteksty nie znajdują (póki co) potwierdzenia słownikowego.”

Ponieważ brak jest jednoznaczności leksemu „przywieszka”, postaram się odnieść do definicji (def.):

a) z Encyklopedii Filatelistyki, na którą powołuje się ekspert, której meritum brzmi:

„**Przywieszka**, pole przylegające do znaczka o co najmniej jednym bokiem równym bokowi tego znaczka, zazwyczaj oddzielone od niego perforacją, nie zadrukowane (pustopole) lub zawierające napisy, ilustracje firmowe, reklamowe, hasła poczt. itp.”²,

oraz

b) przyjętej w Podręczniku Specjalizowanym Polskich Znaczków Pocztowych, zamieszczonej na stronie www.phila.pl w zakładce „słownik”:

„**Przywieszka** – wyperforowane pole z napisami lub ilustracjami najczęściej stosownymi do okoliczności wydania, połączona bokiem ze znaczkiem: bok, którym jest połączona przywieszka i znaczek mają równą wielkość. Przywieszka może być ogłaszana w akcie normatywnym.”

Dodam, że definicję b) wypracowaliśmy po wielu dyskusjach i rozmowach z filatelistami.

Poddajmy analizie następujący fragment def. a): *pole przylegające do znaczka o co najmniej jednym bokiem równym bokowi tego znaczka*.

Wg kat. Fischera jest to „próbna”.

Za udostępnienie skanu dziękuję Panu Karolowi U.

blok nr 10

Rodzi się pytanie: czy znaczki z bloku 10 pokazane na ilustracji mają przywieszkę? Posiadają bowiem *pole przylegające do znaczka o co najmniej jednym boku równym bokowi danego znaczka*. W przypadku def. b) takiego problemu nie ma, gdyż może to być tylko jeden bok.

Od razu wyjaśniam na przykładzie zn. 824. Niektóre z tych znaczków posiadają po dwie przywieszki lecz tylko jeden bok jest połączony z daną przywieszką.

zn. 824

Zatem, w def. a) wystarczyło usunąć wyrażenie „o co najmniej” i byłby jeden problem rozwiązany.

Kolejna nieścisłość def. a) to „zazwyczaj oddzielone od niego perforacją”. Znowu rodzi się pytanie, czy w myśl tego zapisu znaczki pokazane na ilustracji posiadają przywieszkę.

Według def. a) tak,

według def. b) nie, gdyż w niej jest zapisany istotny warunek, że przywieszka to „wyperforowane pole”.

W przypadku def. a) wystarczyłoby tak wyrwać znaczek z arkusza, by był dołączony perforacją z marginesem arkusza!!!

Poza tym, stwierdzenie zazwyczaj dopuszcza przywieszkę w ogóle nieperforowaną (!).

Analizując przyczyny powstawania przywieszek mogą stwierdzić, że są one:

- a) zamierzone i ogłoszone w dokumencie wprowadzającym lub ogłaszającym wprowadzenie znaczka do obiegu (zwanym dalej dokumentem);

zn. 438

zn. 1738

zn. 1839

zn. 3931

- taką jest przywieszka zn.: 438-41 - opisana w dokumencie „W poziomych rzędach między znaczkami są umieszczone w ozdobnych ujęciach slogany i to w każdym rzędzie inny”, 824 - opisana w dokumencie „Znaczek wydrukowano w małych arkusikach zawierających po 12 znaczków i 4 pola ozdobne”, 1738-45 - opisana w dokumencie „Przy każdym znaczku znajduje się odpowiednia przywieszka”; 1839-46 - „Znaczki i przywieszki posiadają perforację”, 2263, 2246, 2363-4, 2385-6, 2481-5, 2550, 2688, 2742, 2851-4, 3026, 3047, 3125, 3172, 3218, 3219, 3260, 3267, 3697, 3931, 3932-39 - najczęściej opisane w dokumencie „Wprowadzam do obiegu znaczek pocztowy o wartości

... zł z przywieszką, emisji ..., zwany dalej „znaczkiem”.

Tu zwracam się do eksperta. Zanim ekspert coś napisze, powinien to sprawdzić kilka razy. To co pisze ekspert jest dla filatelistów „wyrocznią”. Otóż, lotniczy znaczek pocztowy nr 921 (Dz. Ł. nr 16 poz. 113) **nie posiada przywieszki!** Opisany w dokumencie: § 1. Wprowadza się do obiegu lotniczy znaczek pocztowy o wartości 10 zł z dopłatą 5 zł na rzecz Polskiego Związku Filatelistów. **Znaczek składa się z dwóch części oddzielonych od siebie perforacją i wydany jest w trzech następujących odmianach. ... Znaczek jest perforowany wymiary jego wynoszą 50x51 mm wraz z marginesami.** Rozmyślnie zacytowałem również jego wymiary, gdyż dotyczą całego, tak wykonanego znaczka. Żałuję, że już nie posiadam całości, na której urzędnik napisał „nieopłacona”, gdyż naklejona była tylko połowa znaczka,³

Nie ukrywam, że w „Podręczniku”⁴ też popełniliśmy taki błąd, lecz my dopiero zaczynaliśmy przygodę z opisywaniem znaczków i opieraliśmy się na tym, co pisali m.in. eksperci;

b) zamierzone, tzn. tak zamówione u wykonawcy lecz nie ogłoszone w dokumencie; są to zn.:
1067-72, 1121-22, 1139-44, 1353-7, 1441-42, 1443-50, 1452-4, 1473-4, 1495-1500, 1591, 1630-37, 1686-93, 1763-70, 1821-25, 1862, 1900, 1909-12, 1932-39, 1944-5, 1993, 2077-8, 2150, 2208-10, 2227-9, 2230, 2289-92, 2361, 2953, 2986, 3103, 3775, 3930;

c) nie zamierzone spowodowane:

- niedbałością operatora gilotyny lub perforówki i tak np. najbardziej znane: zn. 1235, 1236, 1237.

Z czego ta niedbałość wynika? Arkusze były drukowane czterosektorowo.

Arkusze powinny być rozcinane dwukrotnie i raz docinane. Po rozdeleniu sektorów 1-2 od 3-4 (tu pokazana np. linią czerwoną), operator gilotyny powinien „dociąć” sektor 3-4 (tu linia zielona).. Dlaczego w części nakładu tego nie uczynił, nigdy się nie dowiemy. Mogę się domyślać, że wskutek zwykłego niedbalstwa, o czym mogą świadczyć arkusze rozcięte ukośnie. Następnie rozcinano sektor 2. od 1. i sektor 3. od 4;

- niewłaściwą regulacją perforówki lub agregatu perforacyjnego, dotyczy to szczególnie perforacji liniowej, w której rozmiar linii perforacyjnej narzędzia była większy od rozmiaru arkusza. Również perforacja grzebieniowa, zwłaszcza w okresie przedwojennym nie była wykonywana perfekcyjnie;

Ze zbioru śp. Andrzeja Wroczyńskiego

- brakiem potrzeby usunięcia igieł z narzędzia perforacyjnego w przypadku perforacji ramkowej. Otóż, w ówczesnych zamówieniach na druk znaczków nic nie mówiono o tym, jak ma wyglądać arkusz drukowy. Podawano jedynie ile ma zawierać znaczków, z czego powstawały nieporozumienia na szczeblach centralnych, ale o tym może innym razem. Były drukowane m.in. w arkuszach 60., 80., 90., 100., 140, 150. znaczkowych. Niektóre z nich – drukowane ze wstęgi - perforowano agregatem perforacyjnym z narzędziem ramkowym. Tak np. po wyperforowaniu zn. 470 (150 pól⁵) perforowano tym narzędziem zn. 503, tej samej wysokości lecz dwukrotnie większej szerokości. Więc wyjęto tylko te igły w ramce, które były zbędne w jego wyperforowaniu, efektem były przywieszki;

- działaniem filatelistów. Dla wielu może to być dziwne, lecz niejednokrotnie odrywają jeden ze znaczków z międzypola i są zadowoleni - mają znaczek z przywieszką.

Osobnym problemem jest „działalność” urzędników Poczty Polskiej redagujących dokumenty wprowadzające lub informujące o wprowadzeniu znaczków do obiegu. Oto kilka przykładów:
zn. 1425 (bl46) –

zn. 1157

zn. 1425

§ 1. Z okazji siedmiu wieków Warszawy wprowadza się do obiegu 8 znaczków pocztowych wartości: 5 gr, 10 gr, 20 gr, 40 gr, 60 gr, 1.50 zł, 1.55 zł, 2.50 zł oraz 1 znaczek wartości 3.40 zł w formie bloczka.

...

4. Rysunek znaczka wartości 3.40 zł w formie bloczka przedstawia pomnik Bohaterów Warszawy 1939-1945 na tle starej stylizowanej pieczęci warszawskiej. Z prawej strony znaczka umieszczono oznaczenie wartości „3.40 zł”, a w dolnej części napis „POLSKA”. W lewym górnym rogu **bloczka** umieszczono napis „SIEDEM WIEKÓW WARSZAWY”.

Tak jest również w przypadku innych „znaczków w formie bloczka”. Zatem, mówiąc sarkastycznie, czy zgodnie z def. a) można ten „znaczkoblok” nazwać znaczkiem z przywieszką? Pozostałe wątpliwości z tym związane poruszę innym razem.

Drugi przykład, zn. 1157, tak opisany w dokumencie:

„Znaczek składa się z dwóch części oddzielonych od siebie perforacją. Część lewa przedstawia reprodukcję obrazu J. Malczewskiego „Zatruta studnia”. U góry znajduje się napis „JACEK MALCZEWSKI”, a na dole oznaczenie wartości „60 Gr” i napis „POLSKA”. Część prawa przedstawia pole z napisem „FILATELISTYKA ZBLIŻA LUDZI WSZYSTKICH KRAJÓW». Znaczek jest perforowany jego **wymiary wynoszą 24 X 36 mm** wraz z marginesami.

Urzędnik w jednym miejscu napisał, że jest to dwuczęściowy znaczek, by zaraz potem zanegować to stwierdzenie podając wymiary jednej części znaczka. Typowa pocztowa schizofrenia.

---

¹ Porównanie numeracji z kat. Fischer w: Podręcznik Specjalizowany Polskich Znaczków Poczтовых wyd. 2002 str. 935 lub tom IV str. 422.

² Encyklopedia Filatelistyki, WN PWN, 1993, str. 466.

³ Patrz: „O znaczku nr 921”, www.phila.pl zakładka artykuły, poz. 093.

⁴ „Podręcznik Specjalizowany Polskich Znaczków Pocztowych” wyd. 2002, Gliwice.

⁵ Maksymalna możliwość perforacji tym narzędziem.